

ГОДИШНИК НА СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФСКИ ФАКУЛТЕТ

Книга 2 – ГЕОГРАФИЯ

Том 114

ANNUAL OF SOFIA UNIVERSITY “ST. KLIMENT OHRIDSKI”

FACULTY OF GEOLOGY AND GEOGRAPHY

Book 2 – GEOGRAPHY

Volume 114

ПРОФ. Д-Р МАРИН РУСЕВ НА 60 ГОДИНИ!

Човекът не може да влияе на времето, поради това той се опитва да въздейства на пространството. Но времето има силата да влияе върху всички хора, затова всеки има представа за време, но много малко успяват да разберат и повлияят на пространството, те се наричат географи.

Проф. Русев е географ, който е навлязъл дълбоко в пространствената наука, географското пространство на България, страните и регионите по света. В неговата научна кариера и творчество има няколко големи теми, които са застъпени в много дълъг времеви период и които той системно развива и обогатява. Това е типичен пример за учене, изследване и развитие в движение, форма на приложение на триединния принцип – време, пространство, движение. Трябва веднага да се отбележи, че енергията на проф. Русев е разнообразна и едновременно концентрирана в тематично-структурно отношение. Той умело я насочва към многобройните си дипломанти и докторанти, които посвещава в световно утвърдените географски парадигми и теории, но и в такива, развивани от самия него.

Роденият през 1961 година в град Сливен преподавател изминава дълъг творчески път, който включва богат набор от географски теми. За основно поприще в началото на своята кариера избира социално-икономическата география. Към онзи период от развитието на географската наука у нас няма друга географска област, която е да е толкова близо до човека и обществото. Тя отговоря напълно на научните интереси на бъдещия професор и той се заема с няколко научни задачи едновременно. На първо място това са социално-икономическите проблеми пред развитието с комбинация от нарастваща екологичност на обществените отношения. Този дискурс е толкова важен и силен, че прераства в неговата дисертация, която се явява и първото за България цялостно изследване на тема устойчиво развитие. Винаги съм считал, че дисер-

тацията оставя трайни следи в докторанта и рано или късно той се връща към темата си по различни поводи и причини. Проф. Русев не прави изключение и устойчивото развитие и екологичният поглед и парадигма остават завинаги в неговото творчество. Това е своеобразно лично постижение, но и нова страница в българската наука, тъй като е научно легитимиран един терминологичен израз, произлязъл не от научните среди, а като практическа необходимост за нов тип обществена политика. Това е пример как географското познание има силата да включва нови теми към себе си, да ги приобщава и интегрира. Това, разбира се, може да се направи само от умел географ. Независимо от работата му за устойчивото развитие и свързаните с това публикации, още тогава проф. Русев се увлича от някои основополагащи геополитически и геостратегически проблеми като геополитическото противостоене, категорията географско положение, сигурност и военно дело, позиционирането и класифицирането на отделни страни и региони по избрани географски критерии, съвременен „Атлантизъм“, „Евразийство“ и др.

Фокусирането на този тип географски поглед постепенно се разширява и се наблюдава добавяне на интереси към отделни страни и региони – Индия, Турция, Япония, Русия, Източна Европа, Югоизточна Азия и др. Резултатът е комплексно израстване като географ и специалист по икономическа и социална география, устойчиво развитие и нарастващ интерес към политическа география и геополитика. Този факт разширява географския му кръгзор. Тук ще си позволя едно съждение – по неписано правило всеки географ трябва да си построи своя свят, докато запълни цялото земно кълбо. Понякога някои географи остават в рамките на една или няколко страни, дори вътрешни региони на страна, а друг път работят по въпроси, които имат макрорегионален и глобален характер. Считаю, че в своята кариера Марин Русев е по-скоро към втората група, чийто поглед е далеч на над националните хоризонти, но с главна опорна точка България и нейните интереси.

Постепенно научната тематична насоченост и разбирането, че геополитическата ориентация диктува социално-икономическата специализация, израства в основен мисловен вектор. В работите му се добавят теми, които обогатяват разнообразния поглед – геоекологични проблеми, преходите към екологоустойчивото развитие, секторни проблеми на развитието, транспорт и други.

През последните 15 години политикогеографските и геополитическите разсъждения на професора вземат връх в неговия мироглед и това явно личи в научното му творчество. Геополитическата тематика измества всички други теми или те са подчинени на нея. Това е много плодотворен период от неговата кариера, защото професор Русев съставя редица изследвания, които теоретично запълват с качествена информация една празнота в сферата на политическата и регионалната география. Преосмислени са глобалното противостоене, моделът център-периферия, политическите пространства на “Mittel Europa”,

етническите проблеми, отношенията със сложния съсед Турция. На геополитическата тематика се подчиняват и някои секторни изследвания на комплексни проблеми като транспортната блокада, стопанската ефективност, ранжирането на областите и общините за провеждане на политики и др. Появата на трудове в областта на поведенческата и електоралната география разкрива нов сегмент на политикогеографските изследвания. Вече освен да се теоретизира и количествено да се анализират пространствата, се навлиза в една зона, която е свързана с категории като традиции, унаследеност, привързаност, приобщеност, които при определени обстоятелства могат да са фактори в поведенческите и електоралните нагласи. Тук трябва да отбележа, че много качествено това навлизане се преплита с една група публикации на Марин Русев, посветени на геопаспорта (географски паспорт). Той е първият географ у нас, който си задава въпроси, които търсят пряка и непряка връзка между геопаспорта, даващ количествени и теглови географски отговори, електорално поведенческо проявление на населението на регионите в миналото, съчетани с опити за прогноза на бъдещето. Тоест това са своего рода политико-географски баланси, чието развитие като инструмент за прогнозиране и дори развитие на териториалните системи предстои, но основите са вече начертани.

През този период, като съставител на два изключителни тома, проф. Русев предоставя класически геополитически произведения в оригинален текст на географската общност и широката публика. Дава се възможност текстовете да бъдат четени, без някой да прави внушения. Този тип усилия водят до „проглеждане“, до обществена ползност, която невинаги се оценява навреме и правдиво. Това е пример за премахване на „бариири“ в информационен и научен смисъл, пестене на усилия на бъдещите поколения, за да имат време да мислят за днес и утре.

Не мога да пропусна и още един много важен творчески момент. Това е появата на капиталния труд на проф. Русев – „Обществена география“. Освен че представлява еманация на творчеството на професора и може да се разглежда като система за учене на географска тематика, заглавието „Обществена география“ успешно интегрира, събира, съчетава, разнородни теми от социално-икономическата география, странознание, устойчиво развитие, световно стопанство, политическа география, регионална география и др. За мен е също така призив и демонстрация на единството на географската наука, на нейната способност да реализира интегритет, да търси общото, изследвайки частното. В допълнение смятам, че терминът „Обществена география“ е най-близкостоящият до класическите термини – *Human Geography* и *Anthropogeographie*, което е своеобразен принос към българската география.

През целия си творчески път проф. Русев е отдаден на географското образование. Освен че е форма на професионална изява, според мен е проява на грижа. Извървявайки целия път от учител по география до професор и ръко-

водител на катедра „Регионална и политическа география“ в СУ „Св. Климент Охридски“, придобива цялостен поглед върху разнообразни проблеми на географското образование. Радетел и създател на Асоциацията на професионалните географи и регионалисти (АПГР), той допълнително се опитва да реши и защити географското образование от ведомствения подход, наложен у нас. През цялото си кариерно израстване създава образователни проекти, които водят до популяризиране на географията, до нейното утвърждаване, преоткриване. Ролята му като председател на АПГР, член на УС на Българската асоциация за регионални изследвания, като автор на учебници за ученици и студенти, своеобразните „битки“ с администрацията тепърва ще дават своите плодове. Това е енергия, която той дава на обществото, и за което му дължим признание.

Накрая, искам да му пожелаая здраве и дълголетие. Убеден съм, че следващото творческо десетилетие на проф. Русев ще е още по-ползотворно, още по-богато на наука и постижения, на нови книги, на нови научни проекти, на нов оптимизъм, духовен и интелектуален растеж.

доц. д-р Косьо Стойчев
*Ръководител на катедра Регионална и политическа география
при СУ „Св. Климент Охридски“
Председател на УС на Българската асоциация за регионална наука
Член на УС на Асоциацията на професионалните географи и регионалисти*